

Schakend Nederland - december 1994

Prof. dr. H.J. van den Herik: Ontsloten geheimen

De vraag of een intuïtieve beslissing goed is, valt gemakkelijk te beantwoorden. "Afhankelijk van de deskundigheid van de beslisser is het soms (heel soms) een redelijk goede beslissing, maar bijna nooit is de beslissing optimaal. Daarvoor is kennis nodig." Tegenwoordig is veel kennis beschikbaar, maar helaas nog niet altijd in de juiste vorm. Het is de grote verdienste van IGM John Nunn, dat hij blijft proberen kennis geordend en begrijpelijk om te bieden. Zijn tweede boek op dit gebied *Secrets of Pawnless Endings* is een meesterwerk. Nunn heeft met behulp van de databases van Ken Thompson alle relevante vier- en vijfstukken eindspelen zonder pionnen geanalyseerd en van een eindoordeel voorzien. Daarbij is de tot dusver bekende stand van de theorie behoorlijk aangepast en verrijkt.

Verbeteringen

Hieronder bezien we eerst drie bekende eindspelen: Dame tegen twee Lopers, Dame tegen Loper en Paard, Dame tegen twee Paarden.

Twee lopers

Fine (1941), Keres (1974) en Chéron (1958) denken dat het remise is. Als voorbeeld geven zij Lollí's positie (Kg4, Da4; Kg7, Lf6, Lg6). Deze positie is inderdaad remise. Maar het is een van de weinige uitzonderingen en vanuit een willekeurige stelling kan wit bijna altijd verhinderen dat deze positie bereikt wordt. Het betekent dat een groot aantal studies van Rinck *niet correct* is, omdat Rinck ervan uitging dat het eindspel remise was.

Loper en paard

Ook hier zijn de schaaktheoretici

Ontsloten geheimen

■ JAAP VAN DEN HERIK

eensgezind: gewonnen voor de dame-partij. Dat is een juist oordeel. Bovendien is de uitzondering van Karstedt (Ke8, Dh5; Kg8, Lg7, Pe5) als zodanig bewezen. Er blijken nog een paar andere remisestellingen te zijn.

Twee paarden

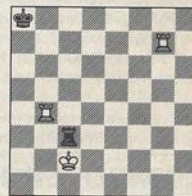
Chéron en Keres beweren dat het remise is, maar ze staven hun bewering met een verloren stelling. Vervolgens nemen de studiecomponisten aan dat het verloren is, behalve als de twee paarden een vesting kunnen bouwen. Daardoor zijn hun studies eindigend met dit materiaal niet correct. De slachtoffers zijn A. en S. Maniakin, Rinck, Pogosiants, Zakhodiakin, Yakimchik, Nadareishvili en Kovalenko. Het is paradoxaal, maar de zwakste combinatie van twee lichte stukken houdt het vaakst (gemakkelijkst) remise.

Er moet door Nunn dus een heboel recht gezet worden. Allereerst, de remisestelling van Bilguer (instemmend geciteerd door Chéron en Keres) is helemaal geen remise (Kg3, Dc4; Kf8, Pf6, Pg6 met Wit aan zet). De genoemde stelling is gewonnen voor wit. Ongelukkigerwijs hebben alle theoretici gezegd dat dit de beste defensieve opstelling zou zijn voor zwart (paarden naast elkaar, koning erachter). De vuistregel (ontdekt door Nunn) moet zijn: paarden naast elkaar, koning ervoor. Dus met de zwarte koning op g5 is het wel remise. De bedoeling is dat de witte en de zwarte koning zich aan dezelfde kant van

de paarden bevinden. Er zijn maar liefst 229 reciproque zuggangs (Wit aan zet, Zwart aan zet maakt remise).

De dolle toren

De langste winst in het eindspel twee torens tegen één toren duurt 25 zetten. In praktische gevallen (zie Krabbé) is het vaak moeilijk te beslissen of een koning aan de dolle toren kan ontsnappen. Bij het eindspel twee torens tegen één toren is dit meestal het geval. De uitzonderingen zijn (1) als het onmiddellijk remise is (vanuit het diagram: WKh3, ZTh2 of (2) als de koning aan de rand van het bord slaat (WKd1, ZTd2).

winst in 25 zetten

1. Kd2 Td3 + 2. Ke2 Te3 + 3. Kf2 Tf3 + 4. Kg2 Tf2 + 5. Kh1! De manoeuvre die Krabbé ook uitgebreid beschrijft: Zwart moet nu van achteren schaak geven; daarom moet wit altijd het veld h1 bezoeken. 5. ... Th2 + 6. Kgl Th1 + 7. Kf2 Tf1 + 8. Ke3 Tf3 + 9. Kd4 Tf4 + 10. Kc5 Tf5 + 11. Kb6 Tf6 + 12. Kc7 Te6 + 13. Kd8 Te8 + 14. Kd7 Td8 + 15. Ke6 Td6 + 16. Kf5 Tf6 + 17. Kg4 Einde van de schaakjes. 17. ... Tf1 18. Ta4 + Kb8 19. Kh5 Th1 + 20. Kg6 Tg1 + 21. Kh7 Th1 + 22. Kg8 Te1 23. Tf4 en wint.

Studies

In 1991 heeft Nunn een aantal studies uit de database gedestilleerd

en elders gepubliceerd o.a. in *Die Schwalbe*, *The Problemist* en ook *Schakend Nederland*. De onderstaande studie was een tweede prijs in Sakkélet.

wit aan zet en wint

De oplossing (hoofdvariant) luidt: 1. Df2+! Ka6 2. Kc7! Db1 3. Df6+! Ka5 4. Dc3+! Ka4 5. Kc8! Db6 6. Da3+! Kb5 7. Db4+! Ka6 8. Da4+! Da5 9. Pb4+! Kb6 10. Dc6+! Ka7 11. Db7 mat.

Het uitroepteken achter een witte zet betekent dat het de enige opti-

male zet is in de stelling. Hier is dus sprake van een opmerkelijke serie.

Details

Het boek *Secrets of Pawnless Endings* is uitgegeven door B.T. Batsford Ltd., London. ISBN

0-7134-7508-0. Het heeft 320 bladzijden, 13 hoofdstukken en kost f 62,30. Het is een boek dat ik zonder aarzeling van harte kan aanbevelen. Het leest als de biografie van Donner, alleen gaat het hier voortdurend over schaakzetten.